

Meie: 16.11.2017 nr 1-5/2184

Lp Tiit Oidjärv
Rahandusministeeriumi planeeringute osakonna juhataja
Tiit.Oidjarv@fin.ee

ESMASED ETTEPANEKUD puidurafineerimistehase eriplaneeringu lähteseisukohtade ja mõjude hindamise väljatöötamiskavatsuse eelnõule

Täname võimaluse eest esitada seisukohti puidurafineerimistehase eriplaneeringu lähteseisukohtade ja mõjude hindamise väljatöötamiskavatsuse (VTK) eelnõudele.

Siinkohal märgime aga, et meie jaoks on juba planeeringu senine menetlus kulgenud vastuoluliselt. Ühest küljest on planeerimismenetlus alles alanud ning hange konsultandi leidmiseks vaevalt lõppenud. Planeeringu sisuline koostamine ei ole veel alanud, mistõttu selle käigus uuritavate küsimuste sisu peaks olema veel täiesti lahtine. Teisalt olid planeeringu lähteseisukohtade ning mõjude hindamise VTK eelnõud, mis muuhulgas loetlevad ära kavandatavad uuringud, lisatud juba hankedokumentidele. Hanke juurde lisatud dokumentide eelnõusid ei ole avalikkusele enne hanke väljakuulutamist aga tutvustatud ega kaasaraäkimisvõimalust antud. Selline asjaajamine ei ole läbipaistev ega selge.

Mõistame, et lähteseisukohtade ning VTK ametlik avalikustamine on alles ees, ent leiame, et praegusel kujul menetlust läbi viies on olemas suur risk, et avalikustamise etapp jääb puhtalt formaalsuseks. Et seda ei juhtuks, on oluline viia avalikustamine läbi võimalikult vara, anda seisukohtade esitamiseks piisavalt aega, ning tagada, et avalikustamise käigus on võimalik näiteks kavandataavate uuringute loetelu või lähteseisukohti vajaduse korral veel sisuliselt täiendada.

Meie esmased ettepanekud lähteseisukohtade ja mõjude hindamise väljatöötamiskavatsuse täiendamiseks enne nende avalikustamist on järgmised.

1. Alusinfo planeeringulahenduse väljatöötamiseks (p 2.3)

Punktis 2.3 välja toodud loetelus „Olulisemad aspektid, millest lähtuda asukoha valiku planeeringu koostamisel” tuleb täiendada järgmisi punkte.

1.1. Punktis 11 märgitakse, et „Emajõe ja Peipsi järve veekogumi seisundiklass ei tohi veevõtu ja heitvee ärajuhtimise tulemusel muutuda halvemaks”. Kehtiva Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava 2015–2021 kohaselt on nii Emajõe kui ka Peipsi järve seisund juba praegu halb. ELi veepoliitika raamdirektiivi 2000/60/EÜ kohaselt tuli kõikide vete hea seisund saavutada juba aastaks 2015. Niisiis peab Emajõe ja Peipsi järve kvaliteet ajas paranema „heaks” ning tehase rajamine ja töö ei tohi seda takistada. Punktis 11 on vaja seada lähtekohaks, et tehase rajamine ning käitamine ei tohi takistada Emajõe ja Peipsi järve hea seisundi saavutamist.

1.2. Punktis 14 on lause „Tuleb välistada Emajõe vee soojenemine heite tõttu üle karpkalaliste elupaikadena kaitstavatele veekogudele kehtestatud normide”. Selle asemel tuleb märkida „Tuleb välistada Emajõe vee soojenemine heite tõttu üle kaitsealuste kalaliikide (sh säga, hink, vingerjas, tõugjas, võldas) eluks optimaalsete temperatuuriväärtuste”.

1.3. Punkt 18 puudutab tehase reovee puhastussüsteemi. Siia tuleb lisada, et „järelpuhastuseks tuleb rajada märgalasid”, kuivõrd märgalad aitavad lisaks järelpuhastusele puhverdada võimaliku avarii korral ka reovett.

2. Mõjude hindamise etapid ja metoodika (p 4.1–4.2) ning ajakava (p 6)

2.1. Leheküljel 15 on kirjas, et kavas on mitte koostada eraldi keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruannet, vaid et KSH on osa üldisest mõjude hindamise aruandest. See lähenemine jääb ebaselgeks. Nii ELi KSH direktiivi 2001/42/EÜ art 5 kui ka keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) kohaselt on KSH aruande koostamine

kohustuslik. Isegi kui üldine mõjude hindamise aruanne sisaldab punkte, mis vastavad KeHJS nõuetele, peab keskkonnamõjude hindamise aruanne olema avalikkuse jaoks võimalikult lihtsalt ja selgelt esitatud, sh keskkonnamõjude hindamise mittetehniline kokkuvõte. Samuti tekib küsimus, kuidas plaanitakse korraldada piiriülene KSH (lk 17) – kas seal tehakse kättesaadavaks samuti täismahus mõjude aruanne?

2.2. Samuti on kahtlane, kas detailse mõjude hindamise aruande koostamisel nii KSH kui ka keskkonnamõju hindamise (KMH) täpsusastmes on võimalik saavutada KSH ja KMH tegelikke eesmärke. Hindamaks, kas see üldse on realistlik, on lähteseisukohtades oluline selgelt välja tuua ja eristada, millised on KSH objektiks olevad strateegilised valikud ning milliseid küsimusi plaanitakse analüüsida KMH täpsusastmes.

2.3. Ajakavast (p 6) on näha, et I etapi aruande ja detailse lahenduse aruande koostamine on kavandatud alates 2018. aasta märtsist toimuma samal ajal. Jääb arusaamatuks, et kui I etapi ehk asukohavaliku aruanne avalikustatakse alles 2018. a augustis, kuidas on võimalik juba märtsis teada, millisesse asukohta tehas tuleb, st millises asukohas detailse lahendusega edasi minna.

Praegune mõju hindamise korraldus – nii selle sisu, etapid kui ka ajakava – näib olevat arendaja poolt ajaliselt survestatud ja tooks tõenäoliselt hiljem kaasa suurema surve ka mõju hindamise järeldustele. Leiame, et ajakava tuleb planeerida selliselt, et mõju hindamise etapid järgnevad üksteisele ning avalikkusele jääb piisavalt aega sisuliseks osalemiseks.

3. Võimalikud kaasnevad mõjud (p 4.3)

3.1. Punkt 1 leheküljel 18 – siia tuleb lisada, et muu hulgas tuleb arvestada tehase toorainevajadusega kaasneva võimaliku mõjuga nii kaitsealadel kui ka väljaspool kaitsealasid paiknevatele metsadele .

3.2. Lisada eraldi punktina:

Tehase toorme jaoks vajaliku puiduressursi varumise pikaajaline mõju metsade elustikule ja puiduvarudele, eriti okaspuu puiduvarudele, kahe võimaliku stsenaariumina:

- a) toormevarumispiirkonnaks on kitsamalt Lõuna-Eesti ja Põhja-Läti ning
- b) toormevarumispiirkonnaks on kogu Eesti.

Uuring peab käsitlema ka pikaajalist sotsiaalmajanduslikku mõju, kui ressursipuudusel mõned tehased ja töökohad kaovad, pikas perspektiivis toormemahu kättesaadavus võib väheneda jne. Kindlasti ei tohi tehas kavandades toetuda suuremahulisele puidu eksportimise plaanile Euroopa Liitu mittekuuluvatest riikidest. Kaubavahetus selliste riikidega võib poliitilistel vm põhjustel

katkeda päevapealt. Uuring peab näitama, milline on sel juhul mõju Eesti ja Põhja-Läti metsade elustikule ja puiduvarudele.

3.3. Punktis 7 märgitakse „Vee kvaliteedile – puhastatud heitvee tagasijuhtimine võib mõjutada Emajõe vee kvaliteeti ning see omakorda tuua kaasa muutusi jõe elustikus ja keemilistes ning füüsikalistes parameetrites” – siia tuleb lisada, et võib mõjutada ka Peipsi järve kvaliteeti.

3.4. Punktis 9 on kirjas: „Põhjaveele – vee võtt Emajõest võib mõjutada põhjaveevarusid, kuna pinnavesi ja ülemised põhjaveekihiid võivad olla omavahel seotud” – kuid mõjutatud ei saaks mitte ainult varud, vaid ka põhjavee kvaliteet.

3.5. Lisaks tuleb hinnata, kuidas mõjutab tehase veevõtt Emajõe madalvee perioodil. Vaja on selgeks teha, kas madalvee perioodil saab tehase kasutada samas mahus vett kui tavaperioodil või tuleks tehase veevõttu vähendada. Igatahes ei tohi uuringutes ja mõju hindamistes kasutada ainult aasta keskmist vooluhulka.

3.6. Lisada väga selgelt, et hinnatakse, milline on suureneva reostuskoormuse (eelkõige toitained (N, P) mõju vee kvaliteedile Emajões ja Peipsi järves: nii mõjud heite väljalaskepiirkonnas kui ka kandumiskiirkonnas, lisaks ajas kumuleeruvad mõjud.

3.7. Lisaks on vaja uurida:

- kui palju suureneb vee keemiline hapnikutarve (KHT) ja bioloogiline hapnikutarve (BHT) ning milline on selle suurenemise mõju vee-elustikule pikemas perspektiivis;
- milline on heitvees leiduva heljumi (tselluloosi, hemicelluloosi, ligniiniiosakeste ja tärklise) mõju veekogudele ja nende elustikule;
- milline on heitvees leiduvate toksiliste ainete mõju veekogudele ja nende elustikule.

Punktis 4.4. „Täiendavalt antavad hinnangud” mainitakse neid teemasid, aga käsitletakse ebapiisavalt.

4. Uuringute vajadus (p 5)

Lisaks juba kavandatud uuringutele on oluline teha veel järgmised eriuuringud.

1. Heitvee orgaanika ja toitainete leviku modelleerimine; hinnata tuleks nii BHT kui KHT levikut ning mõju ja seda mitte üksnes „piikide” ehk väljalöökidest osas, vaid kogu heitvee sissevoolu osas.

2. Potentsiaalse varumispiirkonna paberipuidu pikaajalised varumisvõimalused. Tehase varumispiirkonnaks on eeskätt sadamatest kaugemale jäävate piirkondade metsad Lõuna-Eestis ja Põhja-Lätis. Analüüsida tuleks nii nende piirkondade kui ka teise stsenaariumina kogu Eesti võimalikke pikaajalisi paberipuidu raiemahtusid, hinnates okaspuude ning kase paberipuude koguseid jätkusuutlike raiemahtude korral ning tehase vajadusi.
3. Ressursi (ka puuliigiti) ebapiisavuse korral analüüsida võimalikest kaugematest piirkondadest (Leedu, Valgevene) toodava puidu kasutamise tasuvust;
4. Analüüsida alternatiivi rajada väiksem tehas.
5. Analüüsida tehase tehnoloogia seadistamist nii, et tehas saaks kasutada potentsiaalset lähipiirkonnas olemasolevat puuliigilist ressursi.

Lugupidamisega

Vivika Veski

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator

/allkirjastatud digitaalselt/